

Gregor Čušin

ŽIVLJENJE PA NI TEATER. ŽIVLJENJE JE KRIŽEV POT.

Pred več kot letom dni sem velikim zanimanjem prebral, da se Prešernovo gledališče iz Kranja loteva uprizoritve Škofjeloškega pasijona. Po poskusu s Svetim Pismom (Biblija, prvi poskus, SNG Drama Ljubljana, sezona 2016/2017), ki – vsaj za moj okus – ni bil niti poskus, ampak je ostal na ravni eksperimenta, če razumete odtenek razlike v uporabi besede, me nikakor ni začudilo, da se je režiser Lorenci lotil še Pasijona.

In priznam, da sem se že vnaprej odločil, da mi predstava ne bo všeč.

Pravilnost moje »odločitve« je potrdil še stavek, ki ga je na tiskovni konferenci ob najavi premiere izrekla umetniška voditeljica Prešernovega gledališča, da so »ustvarjalci zadeli samo bistvo Pasijona«!

Ker sem tudi sam dolga leta pripadal teatru in torej od blizu poznam ljudi, ki ga ustvarjajo, in ker osebno poznam tudi večino ustvarjalcev »Kranjskega Pasijona«, sem seveda mirno zaključil, da so do »bistva Pasijona« prišli tako, da so bistvo – Kristusa/Boga – iz njega odstranili. Tega seveda niso storili iz neke načrtne zlobe, ampak iz pragmatičnega spoznanja, do katerega so v svojih življenjih prišli, da Boga ni. Vsaj ne takega, kot nam ga ponujata in slikata krščanstvo in Cerkev. Uprizoritve so se lotili z vso iskreno umetniško ustvarjalnostjo, a izpraznjeno dušo. Morda celo brez nje. Ne brez duha, da smo si na jasnem, a brez dvoma brez Duha.

Korona in z njo povezani ukrepi so mi preprečili ogled predstave, lahko sem le gledal fotografije, kratek filmski napovednik in bral kritike, iz česar sem si seveda ustvaril neko svoje mnenje. Vendar prestave dejansko nisem videl, zato je seveda ne bom komentiral, še manj ocenjeval ali celo kritiziral.

Ko sem v pripravi na tale zapis še enkrat prebral besede, izrečene pred premiero na tiskovni konferenci, me je zadelo, da je mojim igralskim kolegom morda celo res uspelo. Zadeti bistvo pasijona, namreč. A se tega verjetno sploh ne zavedajo. Kot tega verjetno sploh niso hoteli. Vsaj ne na tak način.

»Besedilo je srhljiv prikaz današnjega časa in je, čeprav je staro tristo let, popolnoma razumljivo, ne glede na arhaični jezik, saj govori o problemih, ki zadevajo vse nas. /.../ Zdi se mi, da se je ekipa približala srži, samemu bistvu Škofjeloškega pasijona, ki je bilo leta in leta prikrito. To je freska človeškega

trpljenja in uprizoritev, v kateri božji Sin dobesedno postane sin človekov. Gre za izjemen dosežek ekipe in mislim, da gre za predstavo, ki bo vsakogar zadela v srce,« se glasi zapis v članku.

Preberite citat še enkrat. Pa še enkrat. Pa še in še ... toliko časa, da boste dojeli, da so igralci, glumači, umetniki prišli do spoznanja, da je Božji Sin postal človek! Da je Bog oblekel našo človeškost in prevzel vse, kar je človeškega – tudi trpljenje! Da nam je tako pokazal, kako naj našo človeškost – tudi trpljenje – živimo na božji način. In ja, strinjam se, to nam je bilo leta in leta prikrito. Tega se ljudje, žal tudi mnogi verni in pobožni, sploh ne zavedajo. In zato – trpijo!

10. postaja križevega pota. Ilustracija Agate Pavlovec za zgodbo *Janez, učenec, ki ga je ljubil* v knjigi *ViTā dolorosa*.

Pasijon ni trpljenje! Pasijon je darovanje! Pasijon je ljubezen!

Darovanje je smisel trpljenja. Če pa trpljenju odvzameš smisel, postane nesmiselno.

Post brez ljubezni je zgolj asketska vaja: koliko časa zmorem brez hrane in pijače, koliko časa zmorem brez kave, alkohola ali čokolade, koliko časa zdržim brez televizije, telefona in računalnika ... Svojo moč dokazujem sebi, svetu in Bogu. A ko premagujem samega sebe, sem na koncu vedno sam tudi poražen. Če pa hrano in pijačo, ki sem se ji odpovedal, podarim nekemu, ki strada ... če denar, ki bi ga sicer zapravil za kavo, alkohol in čokolado, podarim nekemu, ki nima ... če čas, ki ga ne zapravim s televizijo, telefonom in računalnikom podarim nekemu, ki me potrebuje ... če ljubim, vedno zmagam!

Trpljenje brez ljubezni je muka. Je tekma v dokazovanju visokega praga bolečine in stopnji herojstva. A krščanstvo ne pozna herojev – le svetnike. Krščanstvo ne pozna mučenikov – le mučence. Krščanstvo ne pozna tekmovanja – le zmagovalce. Ker ljubezen vedno zmagaja!

»Nihče nima večje ljubezni, kot je ta, da dá življenje za svoje prijatelje!« (Jn 15, 13)

Nikoli nisem razumel tega stavka. Potem pa je kmalu po poroki žena zbolela, padala v hudo depresijo, ki so jo spremljali vsakodnevni napadi tesnobe in strahu. Skupaj sva se pogrezala v vse hujšo bolečino in temo. Trpela sva. Ko pa sva začela bolezen darovati, ko sva, čisto konkretno, svoje vsakodnevno trpljenje, bolečino in strah darovala konkretnim osebam v najini bližini, sva stopila na pot ljubezni ... in odrešitve.

Če Pasijonu odvzameš bistvo – Kristusa/Boga – dobiš uprizoritev. Predstavo. Teater. Dober ali slab, odvisno od režiserja in ekipe.

Če pa razumeš bistvo Pasijona, če torej razumeš smisel trpljenja/darovanja, boš igral z ljubeznijo, četudi predstava morda ne bo najboljša. Predvsem pa se boš zavedal, da se ljubezni ne da igrati. Lahko se jo le živi.

Življenje pa ni teater. Življenje je križev pot.

In včasih na svoji poti naletim na kak majhen križ.

In če res ni prevelik, ga poberem. Včasih.

Pospravim ga v žep ali pa si ga, če sem pri volji, obesim okoli vratu. Da ga še drugi lahko vidijo. In občudujejo. Ali pa se zgražajo. Odvisno pač, ali so si s križem navzkriž ali ne.

A teh malih, drobnih križev je ob poti vse polno. Tako se moji žepi napolnijo in vrat je okinčan z njimi kot izložba prodajalne s spominki in nabožnimi predmeti v kaki romarski cerkvi.

Teh malih, drobnih križev je ob poti toliko, da se jim začnem izogibati. Prevarjam se, da jih ne vidim. Naučim se jih spregledati. Konec koncev se tudi navadam nanje in sčasoma jih res še opazim ne več, predvsem pa mi ni mar zanje.

Včasih na svoji poti naletim na kak večji križ.

Poberem ga. Sploh, če je ravno prav velik, da ga lahko uporabim kot pohodno palico in mi je v pomoč. Še lažje in bolj varno lahko stopam. Z njim lažje dosežem kaj, kar mi je previsoko ali predaleč ... Približam si, potegnem k sebi ali pa potisnem od sebe stran.

Tak križ lahko uporabim tudi kot orožje: obranim se ali pa odpodim od sebe, če se kaj zapodi vame in me oblaja. Pa tudi sam lahko zagrozim ali celo udarim. O, križ je močno orožje ...

Tudi teh večjih križev je ob poti kar precej, a več kot enega težko prenašam s sabo. V napoto mi je in v spotiko. No, morda si vzamem še enega, največ dva ... za rezervo, če se kaj polomi ... Več pa res ne!

A včasih na svoji poti naletim na res velik križ.

Pravi križ. Križ, ki je vreden svojega imena. In vreden človeka.

Prestrašim se ga. Premlad sem. Prestar. Preveč bolan. Prezaposlen. Preveč srečen. Poročen. Sam in osamljen. Nepripravljen. Neveren. Preveč pobožen. Preponosen. Žejen. Lačen. Utrujen. Zadnje, kar v tem trenutku potrebujem, je ta ogromna prekrižana gmota.

In zato grem mimo. Zaobidem tudi drugega. Še pri tretjem se morda lahko pretvarjam, da ga ne vidim. Četrti pa leži povprek na moji poti in hočeš nočeš se ga moram dotakniti. Če že zaradi drugega ne, že zato, da ga umaknem. Da grem lahko naprej.

Približam se mu torej ... Premerim ga z očmi in ga, takole v mislih, najprej potežkam.

Težek je ... Že na pogled je težek ...

Sklonim se ... Se ga dotaknem ...

Primem ga ... Ga objamem ...

Dvignem ga ... In si ga naložim na rame ...

Kot da je ustvarjen prav zame ...

Najprej me pritisne k tlom. Preseka me in mi vzame sapo. Globoko vdihnem in zberem vse svoje moči. Premaknem se, naredim prvi korak. Pa še enega. In še enega. Saj gre ...

Pazim na ravnotežje. Pazim, da mi križ ne zdrsne z ramen ... iz rok ...

Grem. Počasneje kot prej. S preudarkom in premislekom. Izbiram samo prave poti.

Teško je in naporno. Samotno. Redko srečam kakega Simona ali Veroniko.

Sploh vzponi so zahtevni. A grem. Zmorem tudi zadnji klanec, ko na gori – vsem na očem – odložim križ. Domišljal sem si, da bom brez bremena kar poletel ... pa se le zgrudim. In ležem na križ.

In nisem več sam svoj.

Noge me povlečejo navzdol, v globino ... k zemlji, iz katere sem izšel. Nad mojo glavo je napis, ki se norčuje iz mene. Priča o tem, kako me vidi svet. In je resničen le na pol.

Roke mi potegnejo levo in desno. Do skrajnih mej. Da začutim svoje telo, sebe samega, razpetega med zlo in svetost.

Na sredi pa je moje ubogo srce. Prav tam, kjer se stranici križa prekrizata ... in kjer se srečata.

In kakor sem v začetku objel križ ... in ga nosil ... Čutim, kako me zdaj križ objame. In me drži.

Križi. Foto Tatjana Splichal.